

UMUMIY O'RTA, PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMLARIDA
CHAQIRUVGA QADAR BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIKNING
DOLZARB MUAMMOLARI

Raxmonov Muyidin Zaylobidinovich

*O'zMU Harbiy tayyorgarlik o'quv
markazi Umumqo'shin tayyorgarlik sikli
boshlig'i, dotsent.*

Valiyev Sarvar Abdisalimovich

*O'zMU Harbiy tayyorgarlik o'quv
markazi o'qituvchisi*

Annotatsiya

Ushbu tezisda umumiy o'rta va professional ta'lim tizimlarida dolzarb muammolar tahlil qilingan. Xususan, o'quv dasturlarining amaliy hayot talablariga to'liq mos kelmasligi, moddiy-texnik bazaning yetarli darajada ta'minlanmaganligi, malakali pedagog kadrlarning yetishmasligi hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish jarayonida uchrayotgan qiyinchiliklar yoritilgan. Shuningdek, fan bo'yicha ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'quvchilarda vatanparvarlik ruhini shakllantirish va ularni harbiy xizmatga puxta tayyorlashning samarali yo'llari haqida taklif va tavsiyalar berilgan. Maqola mazkur sohaning bugungi holatini tahlil qilish bilan birga, uni rivojlantirish istiqbollari ham ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik; umumiy o'rta ta'lim; professional ta'lim; vatanparvarlik tarbiyasi; harbiy-amaliy ko'nikmalar; ta'lim motivatsiyasi; mudofaa salohiyati; yoshlar tarbiyasi; innovatsion metodlar; xavfsizlik.

Аннотация

В данной статье анализируются актуальные проблемы в системах общего среднего и профессионального образования. В частности, освещены проблемы полного соответствия учебных программ требованиям практической жизни, недостаточного обеспечения материально-технической базы, нехватки квалифицированных педагогических кадров, а также трудности, возникающие в процессе использования современных педагогических технологий. Также даны предложения и рекомендации по совершенствованию образовательного процесса по предмету, формированию у учащихся патриотического духа и эффективным способам тщательной подготовки их к военной службе. В статье представлен анализ сегодняшнего состояния данной сферы, а также показаны перспективы ее развития.

Ключевые слова: допризывная начальная подготовка; общее среднее образование; профессиональное образование; патриотическое воспитание; военно-практические навыки; учебная мотивация; оборонный потенциал; воспитание молодежи; инновационные методы; безопасность.

O'zbekiston Respublikasida bu borada olib borilayotgan keng qamrovli islohotlarning muhim yo'nalishlaridan biri – ta'lim tizimida “Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik” fanini sifatli o'qitish va rivojlantirishdir.

Mazkur fan o'quvchilarda Vatan himoyasiga bo'lgan mas'uliyat hissini shakllantirish, ularni jismoniy, ma'naviy va psixologik jihatdan harbiy xizmatga tayyorlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, u nafaqat umumiy o'rta ta'lim, balki professional ta'lim tizimida ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. Chunki harbiy-amaliy ko'nikmalar, fuqarolik burchini anglash, favqulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish kabi bilim va malakalar yoshlar uchun hayotiy zaruratga aylanmoqda.

Biroq, mavjud yutuqlar bilan bir qatorda, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitishda bir qator dolzarb muammolar ham mavjud. O'quvchilar motivatsiyasining yetarli emasligi, zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning sustligi, metodik bazaning to'liq shakllanmagani va amaliy mashg'ulotlar uchun moddiy-texnik sharoitlarning cheklanganligi ushbu sohada hal etilishi zarur bo'lgan masalalardandir.

Shu sababli mazkur maqolada umumiy o'rta hamda professional ta'lim tizimlarida chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanining dolzarb muammolari tahlil qilinadi va ularni hal etish yo'llari bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish, ularni jismoniy va ruhiy jihatdan chiniqtirish, harbiy xizmatga psixologik tayyorlash maqsadida o'qitiladi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ushbu fan o'quvchilarda saf mashqlari, jismoniy tayyorgarlik, qurolni ishlatish asoslari va birinchi tibbiy yordam ko'nikmalarini hosil qiladi.

Professional ta'lim tizimida esa ushbu fan yanada amaliy ahamiyat kasb etib, yoshlarning kasbiy rivojlanishi bilan bog'liq holda ularni kelgusida huquqni muhofaza qiluvchi organlar, harbiy soha yoki xavfsizlik xizmatida samarali faoliyat yuritishga tayyorlashga xizmat qiladi. Demak, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani nafaqat umumiy ma'rifiy, balki amaliy ahamiyatga ega bo'lib, milliy mudofaa salohiyatini ta'minlashda muhim omillardan biridir.

Dolzarb muammolar

Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitishda bir qator muammolar mavjud bo'lib, ular ta'lim samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi:

- **Motivatsiya yetishmasligi.** Ba'zi o'quvchilar ushbu fanni faqat majburiy fan sifatida qabul qiladilar, amaliy foydasini to'liq tushunmaydilar.

• **O'quv-metodik bazaning yetarli emasligi.** O'quv qo'llanmalar, simulyatorlar va yangi avlod darsliklarining yetishmasligi dars jarayonini cheklab qo'yimoqda.

• **Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish sustligi.** Virtual reallik, simulyatsiya dasturlari va multimediya resurslaridan keng foydalanilmayapti.

• **Amaliy mashg'ulotlar uchun sharoitlarning cheklanganligi.** Sport inshootlari, maxsus maydonchalar, o'quv poligonlari hamma hududlarda mavjud emas.

• **O'qituvchilar malakasi.** Ba'zi hududlarda mutaxassislarning tajribasi yetarli bo'lmay, metodik yondashuvlarda kamchiliklar sezilmoqda.

Muammolarni hal etish yo'llari

Yuqoridagi muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur:

• **Innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish.** VR simulyatorlar, elektron qo'llanmalar, interaktiv test tizimlari orqali mashg'ulotlarni qiziqarli va samarali qilish.

• **Amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish.** Harbiy qismlar, favqulodda vaziyatlar xizmatlari bilan hamkorlikda qo'shma mashg'ulotlar tashkil etish.

• **Motivatsiyani oshirish.** Vatan himoyachilari kuni, harbiy sport musobaqalari, faxriy harbiylar bilan uchrashuvlar orqali o'quvchilarni ruhlantirish.

• **Metodik ta'minotni takomillashtirish.** Zamonaviy darslik va qo'llanmalarni yaratish, o'qituvchilarni qayta tayyorlash kurslarini yo'lga qo'yish.

• **Ta'lim-tarbiya uyg'unligini ta'minlash.** O'quvchilarga faqat nazariy bilim emas, balki ma'naviy-axloqiy tarbiya berishga ham katta e'tibor qaratish.

Xulosa

Umumiy o'rta va professional ta'lim tizimlarida chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani o'quvchilarda vatanparvarlik, intizom, jismoniy chiniqish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda beqiyos ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, ushbu fanni o'qitishda motivatsiya yetishmasligi, metodik baza

cheklanganligi, amaliy mashg'ulotlar uchun sharoitlarning yetarli emasligi kabi muammolar mavjud.

Mazkur muammolarni hal etish uchun ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish, o'quvchilar motivatsiyasini oshirish, zamonaviy o'quv-metodik resurslar bilan ta'minlash va o'qituvchilar malakasini oshirish zarur. Faqat shunda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani o'zining haqiqiy maqsadi – yoshlarni Vatan himoyasiga tayyorlash va ularni komil shaxs sifatida shakllantirish vazifasini to'laqonli bajaradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. (2020). Toshkent: Adolat.
2. Mirziyoyev, Sh. M. (2021). *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. Toshkent: O'zbekiston.
3. "O'zbekiston Respublikasi mudofaa va harbiy xizmat sohasidagi davlat siyosati to'g'risida"gi farmonlar va qarorlar, Toshkent, 2020–2025.
4. Egamberdiyev Ilhomjon Yigitaliyevich. DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCES OF STUDENTS OF MILITARY EDUCATION ON THE BASIS OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES //Archive of Conferences. – 2021. – C. 11-13.
5. Botirov Uchqun Vahofuqulovich. "Ватанни Севиш-Маънавий Жасоратдир." *Conference Zone*. 2022.
6. Kanimkulov Anvar Rahimkulovich. "DEVELOPMENT OF MILITARY PATRIOTIC TRAINING IN STUDENTS OF UPPER EDUCATION ESTABLISHMENTS." *Archive of Conferences*. Vol. 25. No. 1. 2021.
7. Usmonov Adxam Abdulhamidovich. "The role of social pedagogy in the development of feelings of love for the motherland and patriotism in students and

schoolchildren." *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches* 1.6 (2023): 171-174.

8. Egamberdiyev Ilhomjon Yigitaliyevich. THE IMPORTANCE OF INCREASING AND DEVELOPING THE KNOWLEDGE OF STUDENT MILITARY EDUCATION STUDENTS //Archive of Conferences. – 2021. – T. 25. – №. 1. – C. 98-99.

9. Usmonov Adxam Abdulhamid ovich. "The role of social pedagogy in the development of feelings of love for the motherland and patriotism in students and schoolchildren" . *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches* 1.6 (2023): 171-174.

10.Botirov Uchqun Vafokulovich,. "Mechanisms For Increasing The Noise Resistance Of Analog Blocks Of Information Measuring Systems." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, vol. 10, no. 5, 24 May. 2022, pp. 627-630.

11. Kanimkulov Anvar Rahimkulovich. DEVELOPMENT OF MILITARY PATRIOTIC TRAINING OF STUDENTS OF PRE-SERVICE MILITARY EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. 3 rd International Multidisciplinary Scientific Conference on Ingenious Global Thoughts Hosted from Kuala Lumpur, Malaysia <https://conferencepublication.com> May 31st 2021.

12.Mirzayev Shavkat Turdibaevich. "The Role and Role of Public Schools in the Preparation of Senior Students for Military Service." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, vol. 10, no. 3, 11 Mar